

Дәріс

Негізгі қорлар

Сабақтың жоспары

1. Негізгі қорлар түсінігі, жіктелуі
2. Негізгі қорларды бағалау
3. Негізгі қорлардың тозуы мен амортизациясы
4. Негізгі қорларды тиімді пайдалану көрсеткіштері

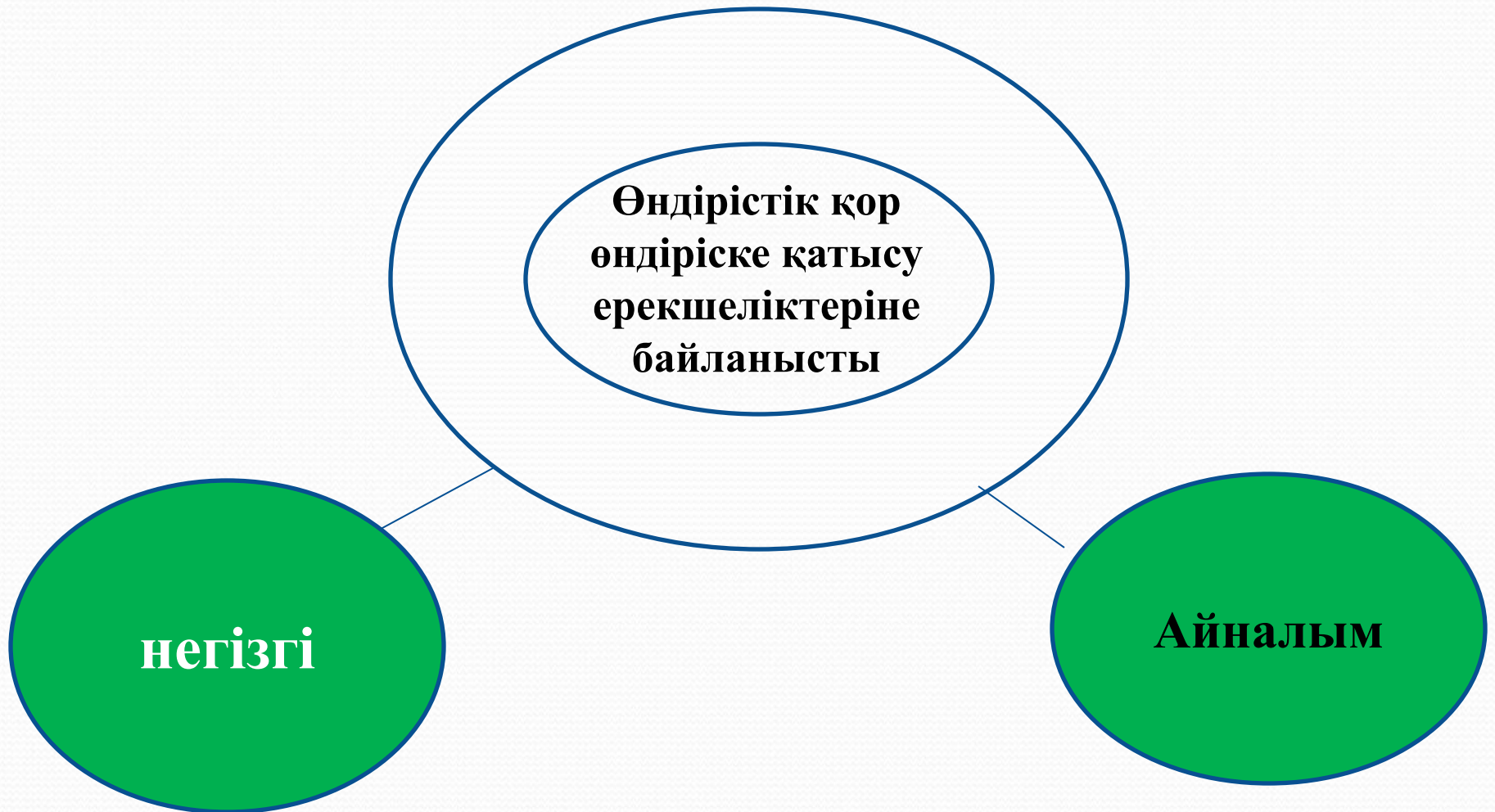
SMART МАҚСАТ

**Негізгі қорлар ұғымын, бағалау түрлерін, тозу түрлерін, негізгі қорларды пайдаланудың көрсеткіштерін түсіндіріп, талдап негізгі қорларды тиімді пайдалану көрсеткіштеріне есептер шығаруға және эссе жазуға үйрету.
(1 апта ішінде Дәріс -1 Практикалық сағат-2, СӨЖ сағаты-2)**

НЕГІЗГІ ҚОР ТАҚЫРЫБЫНЫҢ АССОЦИОГРАММАСЫ

Негізгі қорлар былай бөлінеді:

Негізгі қор пайдалану мақсатына байла- нысты

Өндірістік емес негізгі қаржылар: өнім өндірісіне тікелей қатыспайтын, тұтыным өндірісінде пайдаланылатын қаржылар (тұрғын үй, халық ағарту, мәдени денсаулық, спорт және әлеуметтік қамтамасыз ету қорлары).

Өндірістік негізгі қаржы: өнім өндірісіне тікелей қатысты қатысады

Негізгі қорлар былай бөлінеді:


```
graph TD; A[Ауыл шаруашылығына арналған негізгі қор салалық белгісі бойынша] --> B[Өсімдік шаруашылығына арналған]; A --> C[мал шаруашылығына арналған]; A --> D[Жалпы мақсатқа арналған];
```

**Ауыл шаруашылығына
арналған негізгі қор
салалық белгісі бойынша**

**Өсімдік
шаруашылығына
арналған**

**мал шаруашылығына
арналған**

**Жалпы мақсатқа
арналған**

```
graph TD; A[негізгі қорларды өндіріске қатысу белсенділігіне байланысты] --- B[Активті]; A --- C[Пассивті];
```

негізгі қорларды
өндіріске қатысу
белсенділігіне
байланысты

Активті

Пассивті

Негізгі
қорларды
ақшалай
бағалау

The diagram features a yellow rectangular box on the left with a folded bottom-right corner. Three horizontal arrows point from the right side of this box to the right. The top arrow is light blue and labeled 'Толық бастапқы құн'. The middle arrow is red and labeled 'Қалдық құн'. The bottom arrow is teal and labeled 'Қалпына келтіру құны'. Each arrow has a small blue line connecting it to the yellow box.

Толық бастапқы құн

Қалдық құн

Қалпына келтіру құны

Құн түрлері

- Толық бастапқы (баланстық) құн – негізгі қорды жасауға (сатып алуға) және оны кәсіпорынға жеткізу шығындарының жиынтығы . Оны мына формула бойынша есептейді:

$$\text{ТБҚ} = \text{Б} + \text{ТШ}$$

- Қалдық құн – негізгі қаржының толық бастапқы құнынан оның тозған құнын алып тастағандағы қалған бөлігін атайды. Ол қашанда толық бастапқы құннан төмен және толық бастапқы құнның өнімге көшпеген бөлігін көрсетеді.

$$\text{ҚҚ} = \text{ТБҚ} - \text{ТБҚ} * N_A * Y / 100$$

- Қалпына келтіру құны - әр жылғы шығарылған қордың бағаларын бір деңгейге келтіру.

Негізгі қорлардың тозуы

Табиғи:
қорды пайдалану
кезінде олардың
бүлінуі, сынуы,
істен шығуы.

Моральдық:
қолданылудан ҒТП-тің
дамуына байланысты
істен шығып қалуы
немесе сирей бастауы.

Қор
қайтарымы

Қормен
қамтама-
сыз етілу

**Негізгі қорлардың пайдалану тиімділігін
сипаттайтын көрсеткіштер**

Қор
сиымдылығы

Қормен
қарулану

Негізгі қорлардың ұдайы өндірісін талдау үшін мынадай көрсеткіштер қолданылады:

А) Негізгі қорлардың өсім коэффициенті:

$$НК_{\Theta K} = КК_{ЖА} / ТБК_{ЖБ}$$

Б) Негізгі қорлардың өндірістен шығу коэффициенті:

$$НК_{ШК} = НК_{Ш} / ТБК_{ЖБ}$$

Мұндағы:

$НК_{Ш}$ – жыл бойы өндірістен шыққан негізгі қор құны;

В) Негізгі қорлардың жаңару коэффициенті:

$$НК_{ЖК} = НК_K / КК_{ЖА}$$

$НК_K$ – жыл бойы өндіріске қосылған негізгі қорлар құны, тг;

$КК_{ЖА}$ – негізгі қорлардың жыл аяғындағы қалған қалдық құны, тг.

Блум таксономиясы

Есептер

1. Жыл аяғында НӨҚ құнын анықтаңыз, егер жыл басында НӨҚ-ң құны 12 млн тг, келіп түскен негізгі қорлар құны 10 млн тг, шығып кеткен негізгі қорлар құны 6 млн тг

- а) 12 млн тг
- б) 16 млн тг
- в) 10 млн тг
- г) 28 млн тг
- д) 22 млн тг

2. Құрал – жабдықтың алғашқы құнын табыңыз, егер бір жылдан кейінгі қалдық құны 3600 мың тг., амортизация нормасы 20 %

- а) 4800 мың тг
- б) 4320 мың тг
- в) 4000 мың тг
- г) 5200 мың тг
- д) 4500 мың тг

Есептер

3. НӨҚ құнын анықтаңыз, егер қор қайтарымы 0,44 жалпы өнім 2,2 млн тг

- а) 0,2 млн тг
- б) 5 млн тг
- в) 9,7 млн тг
- г) 2 млн тг
- д) 8 млн тг

4 . 3 жылдан кейінгі трактордың қалдық құнын анықтаңыз, егер толық

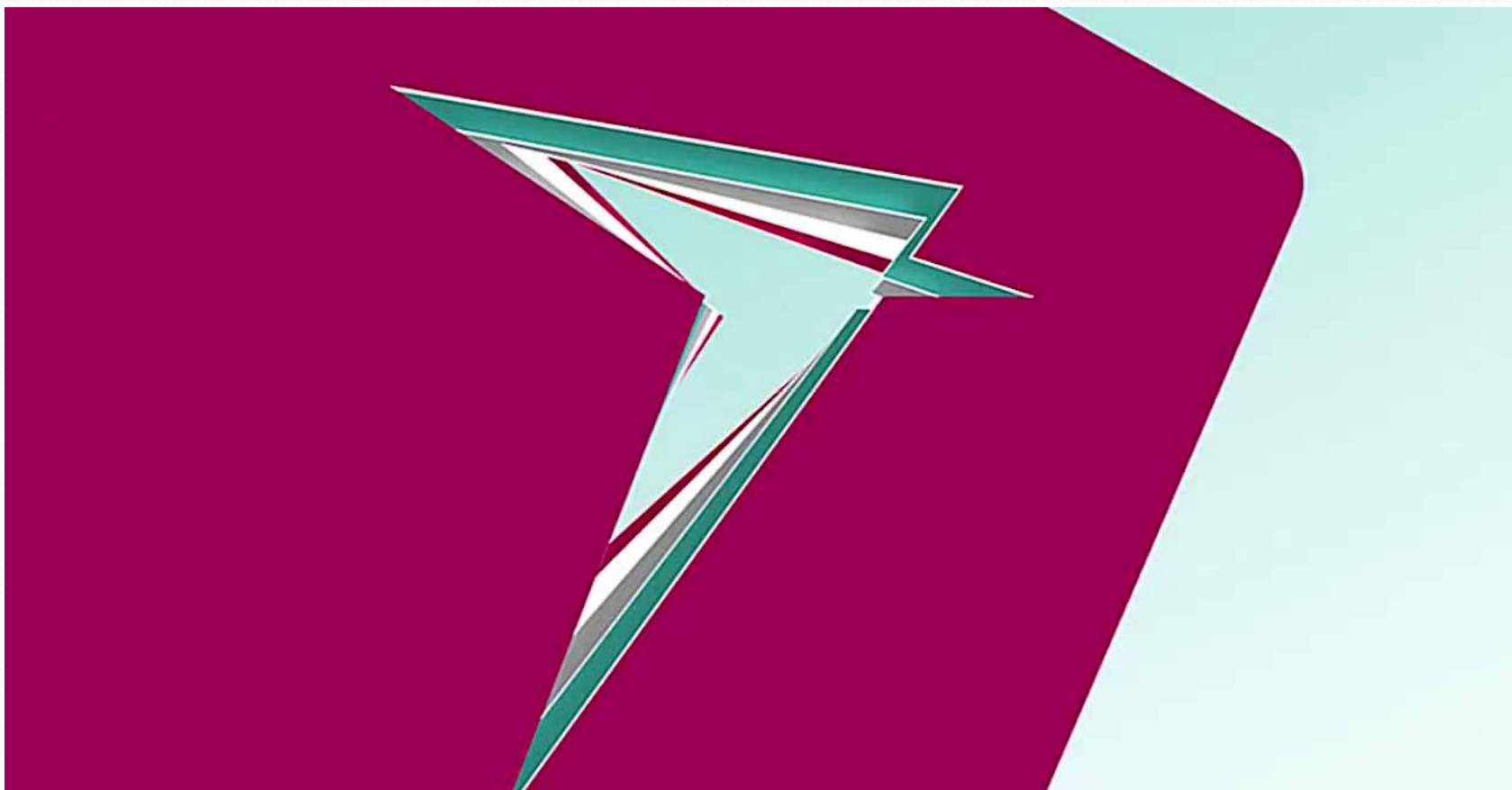
- бастапқы құн 4000 мың тг, амортизация нормасы 15 %
- а) 1800 мың тг
- б) 3400 мың тг
- в) 3000 мың тг
- г) 2200 мың тг
- д) 2000 мың тг

Практикалық сабақтың жүргізілуі

Алдында берілген сұрақтарды кіші топ аясында талқылаңыздар

- 10 минут – дайындалу
- 6 минут қорғау
- 15 минут есептер шығару
- топтағылардағы студенттер толық қатысу керек
- соңында қорытындылау

СӨЖ тарсырмасы - Лизинг

КЕЙС СТАДИЙ ӘДІСІ

Қазіргі кезде көптеген ауыл шаруашылық кәсіпорындары техникалар саны жеткіліксіз болғандықтан, лизингтік компаниялардан техникаларды лизингке алады? Техниканы лизингке алу туралы өз пікірлеріңіз бойынша эссе жазу

Топпен жұмыс

**Тақырыбы: Техника алу тиімділігін
қарастыру**

(Лизингке және несиеге алу бойынша)

1 топ	Техниканы несиеге алу Техниканы жалға алушы және банк
2 топ	Техниканы лизингке алу Техниканы жалға алушы және лизингке беруші

СОӨЖ қойылатын талаптар

1. Әр топ бір техниканы алып, оның тиімділігін қарастыруы қажет. Лизингке және несиеге алу тиімділігі.
2. Екі топ техника алу бойынша оларға қойылатын талаптарды, заңдарды және келісім -шарттарды жүзеге асыру жолдарын қарастыруы керек. (Яғни несиеге және лизингке алу үшін)
3. Мерзім бойынша техниканы алу тиімділігін есептеп көрсету (3-5-7 жыл бойынша)

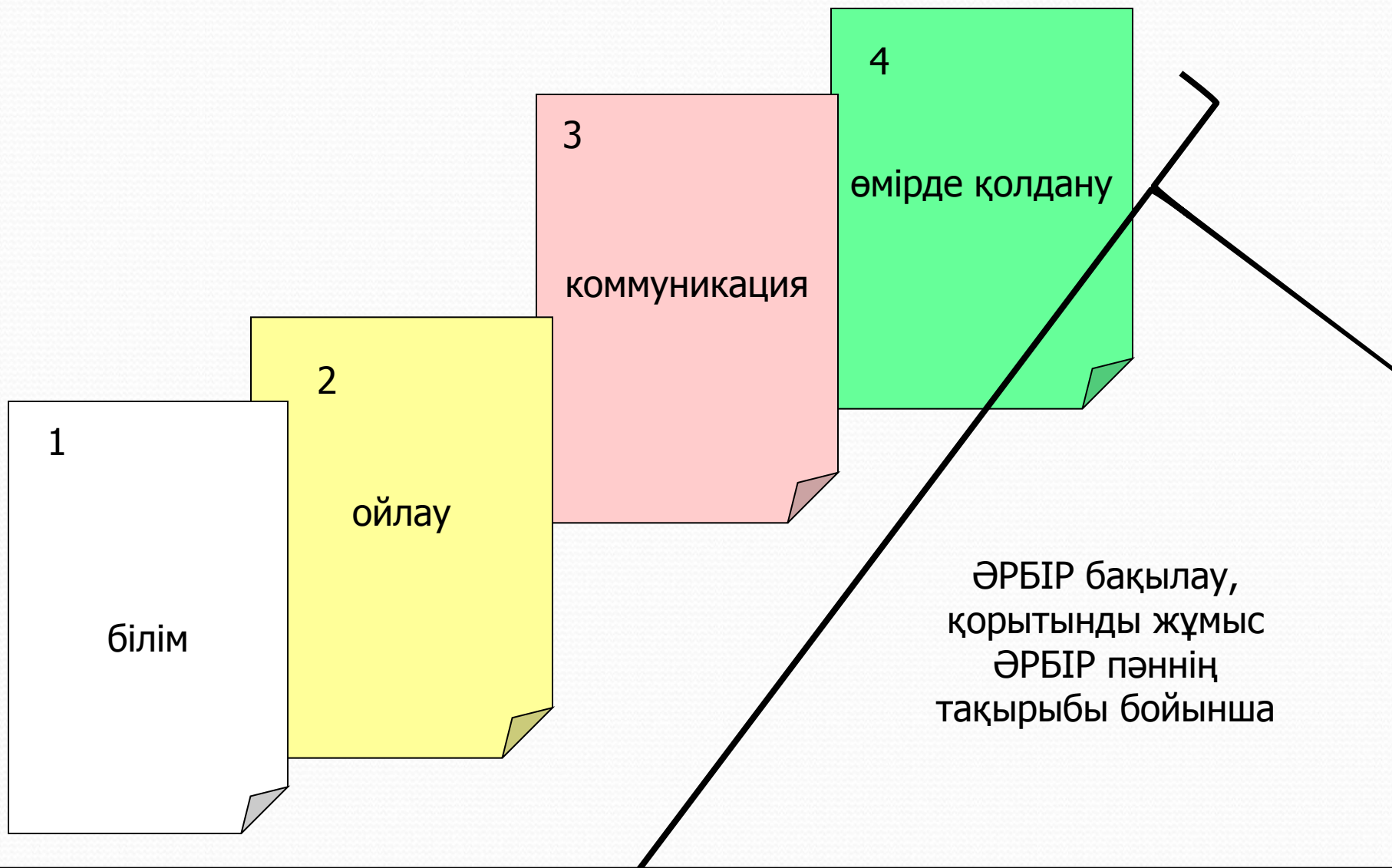
Блум таксономиясы бойынша білім нәтижелерінің пирамидасы

Негізгі қорлар
маңызын, оның
тиімділігін сипаттай
тын көрсеткіштерді
талдап, баға бере алады.
Техниканы лизингке алу
бойынша
эссе жаза алады.

Техниканы лизингке
Негізгі қор бойынша
ассоциограмма, негізгі қорларды
бағалау түрлеріне, амортизацияны
есептеу әдістеріне, негізгі қорларды
тиімді пайдалану көрсеткіштеріне
есептер шығара алады.

Негізгі қор түсінігі, оның жіктелуі, оларды бағалау

Өлшемдік бағалау – құзырлық тәсілдің талабы бойынша

Эссенің бағалануы: 100 пайыз

1	Жеке көзқарасының болуы	30
2	Нақты деректерді қолдануы	10
3	Теориялық тұрғыдан негізделуі	10
4	Жүйеліліктің, стильдің сақталуы	10
5	Салыстырмалы талдау жасау, қорытындылау	20
6	Мәтіннің сауаттылығы	10
7	Эссе мәтіні кемінде 450 сөз болу керек	10

Топтардың жұмысын бағалау

Топты ң номері	Топтағы ынтымақтаст ық (міндеттерді бөлу және орналастыру)	Тәртіп (тапсырманы орындауда бір- біріне кедергі жасамау, дауыс көтермеу, басқа топқа кедергі және көңіл бөлмеу)	Тақырыпта рды, материал дарды, тап- сырмалард ы ашу	Басқа топтың презентация сын тыңдай білуі және сұрақ қою	Жалпы балл
I	1	1	5	3	10
II	1	1	5	3	10

Білім нәтижелерін бағалау жүйелері

1	Дәріс материалдарын меңгеру	20
2	Негізгі қорларды тиімділік көрсеткіштерін толық меңгеру	20
3	Тақырыпқа сәйкес есептер шығару	20
4	СӨЖ тапсырмаларын уақытында толық тапсыру	40
	-Эссе жазу	20
	-Топпен жұмыс	20
5	Барлығы	100

РЕФЛЕКСИЯ

Мен үшін жаңалық болды	Маған ерекше ұнады	Мен үшін қиындық туғызды	Менің қолым жетті	Менің ұсыныстары м

TECT

Пайдаланылған әдебитеттер тізімі

1. Мейірбеков А.Қ., Әлімбетов Қ.Ә. Кәсіпорын экономикасы. Оқулық, -Алматы. 2003ж
2. Жолдасбаева Г.Ө.Кәсіпорын экономикасы. Оқу құралы. - Алматы: Экономика, 2002ж
3. Қуатова, Д.Я. Кәсіпорын экономикасы: Практикум/ Д.Я.Куатова. - Алматы : Экономика, 2006 ж
4. Оразалин, К.Ж. Кәсіпорын экономикасы: Оқу құралы. - Алматы : LEM, 2007 ж
5. Ниязбекова, Р.Қ. Кәсіпорын экономикасы: Оқу құралы - Алматы : Экономика, 2008 ж
6. Аманбаев Ү.А. Кәсіпорын экономикасы: Оқу құралы - Алматы : Бастау, 2012 ж

Назарларыңызға рахмет

